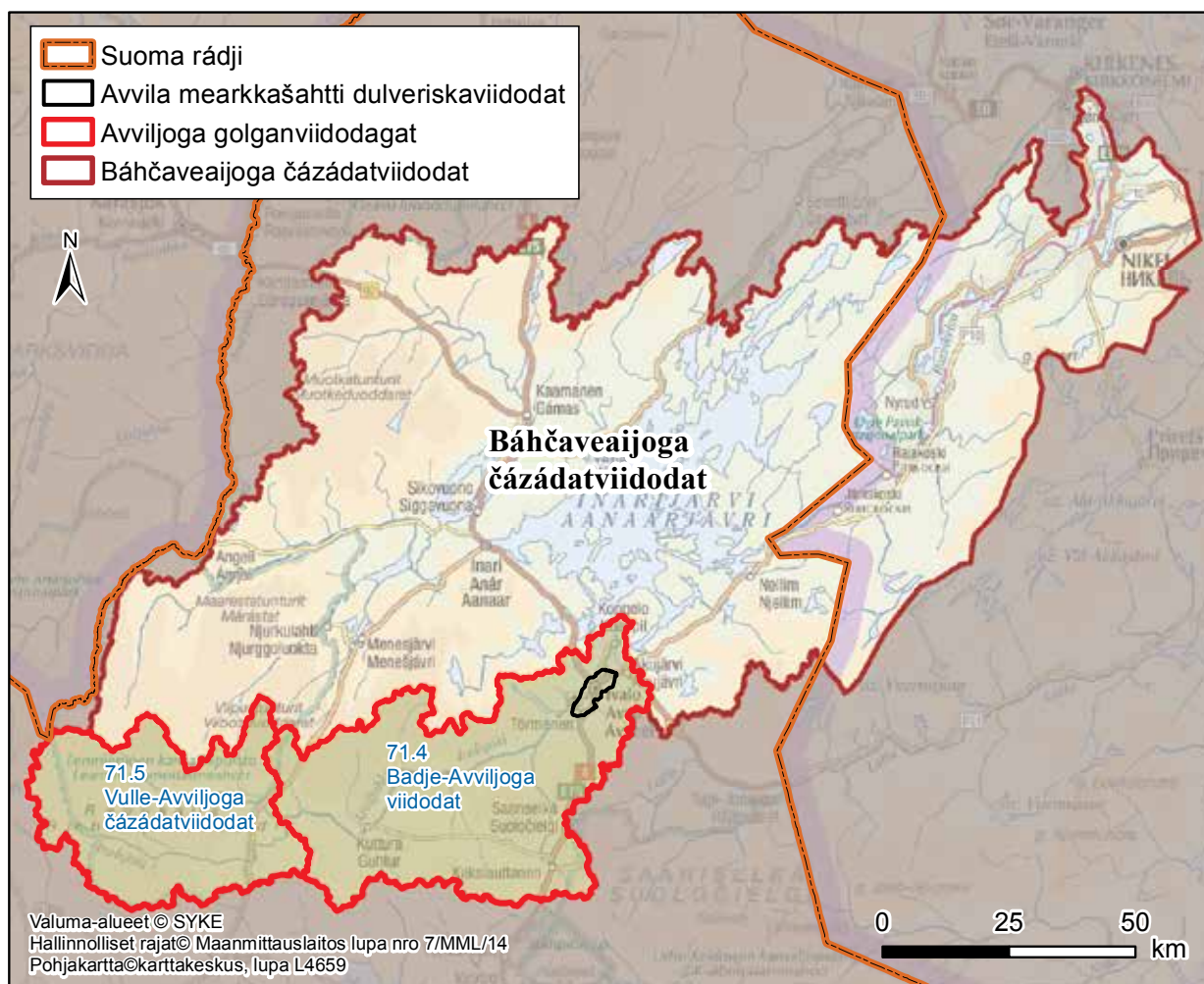


Avviljoga dulveriskkaid
hálddašanplánaevttohusa
čoahkkáigeassu

Duogáš

Báhčaveaijoga čázádatviidodaga siste Avvila čoahkkebáiki lea nammaduvvon eanan- ja meahccedoalloministeriija mearrádusain 20.12.2011 oktan Suoma 21 mearkkašahtimus dulveriskaviidodagain. Dulveriskka hálddašeamis addojun lága (620/2010) ja ásahusa (SRÁ 659/2010) mielde mearkkašahtti dulveriskaviidodahkan gávnnavuvvon viidodagain galget ráhkaduvvot dulvevárra- ja dulveriskagárttat sihke oba čázádatviidodaga gokči dulveriskkaid hálddašanplána. Báhčaveaijoga čázádatviidodagas hálddašanplána dahkkojuvvo dušše Avviljoga oassegolganviidodagaide (govva 1), daningo eará oassi Báhčaveaijoga čázádatviidodagas luoitá Anárjávrái, iige eará Báhčaveaijoga čázádatviidodagas leat váikkuhus Avvila dulvviide dehe dulveriskkaid hálddašeapmái.



Govva 1. Avviljoga čázádatviidodat ja viidodaga dulveriskaviidodat

Dulveriskkaid hálddašeami plánenproseassa čohkiida golmma muttus:

1. Dulveriskkaid álgoárvoštallan (jagiid 2012–2011)
2. Dulvevárra- ja dulveriskagárttat ráhkadeapmi (jagiid 2012–2013)
3. Dulveriskkaid hálddašanplána dahkan (jagiid 2012–2015).

Avviljoga čázádatviidodahkan lea ráhkaduvvon **dulveriskkaid hálddašanplánan jagiide 2016–2021**. Plánas buktuojuvvojit ovdan dulveriskkaid álgoárvoštallan, dulvevárra- ja dulveriskagárttat sihke árvoštallamat dulvevahágiin. Plánas mannojuvvojit dasa lassin čađa dulveriskkaid hálddašeami ulbmilat ja doaibmabijut dulveriskkaid caggama ja unnideami várás, plánema doarvái ára čanusassebeliid ja riikkavuložiid oassálastin ja gullan sihke birasčilgehus, mii govvida plána birasváikkuhusaid.

Avviljoga dulvejoavku

Hálddašanplána válmmaštallamis dárbbášlaš eiseváldiovttasbarggu várás eanan- ja meahccedoalloministeriija ásehii 22.12.2011 Avvila guvlui dulvejoavkku. Dulvejoavkku bargun lea eiseváldiid ovttasbarggu ordnen EJB-guovddášiid, eanangottiid lihtuid, gielddaid ja guovlluid gádjundoaimma gaskka sihke eará eiseváldiid ja ovdobeliid laktin plánemii vuorrováikkuhusain. Dulvejoavku ásaša dulveriskkaid hálddašeami ulbmiliid, gieđahallá dárbbášlaš čilgehusaid ja dohkkeha evttohusa hálddašanplánan ja dasa gullevaš doaibmabidjun. Vuosttaš plánenbaji dulvejoavkku doaibmabadji nohká 22.12.2015. Dulvejoavkku lahtut leat buktojuvvon ovdan tabeallas 1. Joavkku lahtut ja čoahkkinbeavdegirjiit leat oidnosis internehtas. www.ymparisto.fi/tulvaryhmat > lvalojoen tulvaryhmä.

Tabealla 1. Avviljoga čázádatviidodaga dulvejoavkku lahtut ja bissovaš áššedovdit

Organisašuvdna	Lahttu	Várrelahttu
Lappi lihttu	Janne Seurujärvi	-
Anára gielda	Arto Leppälä	Kari Aalto
Sámi EJB-guovddáš ¹	Timo Alaraudanjoki	Juha-Petri Kämäräinen
Sámi gádjunlágádus ²	Jukka Harmanen	Mauri Saniola
Sámi EJB-guovddáš	Niina Karjalainen (Čálii)	-

¹ Lapin ELY dehe Lapin ELY-keskus lea jorgaluvvon dán dokumeanttas Sámi EJB dehe Sámi EJB-guovddáš. Dálá áigge oaidná maid geavahuvvon Sámi sajes Lappi.

² Lapin pelastuslaitos lea jorgaluvvon dán dokumeanttas Sámi gádjunlágádus. Dálá áigge oaidná maid geavahuvvon maid Lappi gádjunlágádus.

Oassálastin ja gullan

Olbmuin lea leamaš vejolašvuohta ovdanbuktit oaiviliiddiset dulveriskkaid hálddašeami plánemis golmma sierra muttos. Vuosttaš gullan lágiduvvui dulveriskkaid álgoárvoštallamis ja evttohusain mearkkašahhti dulveriskaviidodahkan 1.4.–30.6.2011. Gullan dulveriskkaid hálddašanplána sisdoalus ja dan birasčilgehusa vuolggasajiin, ulbmiliin ja válmmaštallamis lágiduvvui 2.5.–2.8.2013 dain čázádat- ja riddoviidodagain, main dulveriskkaid hálddašanplánat ledje válmmaštallojuvvome. Goalmmát ja manimus muttus 1.10.2014–31.3.2015 lea vejolašvuohta ovddidit oaivila hálddašanplánain ja dan dulveriskkaid hálddašeami ulbmiliin, doaibmabijuin, birasčilgehusas sihke plána olláhuhttimis.



Avviljoga čázádatviidodaga govvádus

Avviljohka gullá Báhcaveaijoga čázádatviidodahkii. Báhcaveaijoga čázádatviidodat lea Sámi eanangotti davvioasis eanas Ánara gieldda siste. Báhcaveaijoga čázádatviidodaga sturrodat lea 18 403 km², mas Suoma bealde lea 14 492 km². Čázádatviidodagas lea jávrrit 12,38 %. Suoma beal Báhcaveaijoga čázádatviidodat (nr 71) juohkása ovcci golganviidodahkii, main guokte leat Avviljoga viidodagas, Vulle-Avviljoga viidodat ja Badje-Avviljoga viidodat. Dáid sturrodat lea oktiibuot 3884 km². Báhcaveaijoga čázádatviidodaga mávssolaččamus čázádatčohkiideapmi lea Suoma goalmádin stuorimus jávri, Anárjávri. Eará stuora jávrrit čázádatviidodagas leat Muttošjávri, Njižžejávri, Pautujávri, Rahajávri (anárašg. Rááhájávri), Báđár ja Čuolusjávri. Báhcaveaijoga čázádatviidodaga stuorimus jogat leat Avviljohka, Juvdujohka, Kettujoki, Gámasjohka ja Fášku.

Anárjávraí luoiti čázádatgat leat luonddudilis earret Garitjoga čázádat, mii lea huksejuvvon fápmoekonomijjaatnui. Anárjávri dulvaduvo Ruošša bealde Kaitakoski (anárašg. Tiäbđookievnis ~ Tiävdoookievnis) buođu bokte. Kaitakoski lassin Báhcaveaijoga loahppaoasis leat guhtá fápmorusttega, main guokte leat norgalaččaid hálddus. Suoma bealde čázádatviidodagas leat okta buođu, Garitgeavvnis, mainna dulvaduvo Rahajávri.

Báhcaveaijoga čázádatviidodaga váldochoahkkebáiki lea Avvil. Unnit choahkkebáikkat leaba Anár ja Gámas. Gilleássan lea šaddan váldun Avviljoga, Anárjávri ja muhtin unnit jávrrit gáttiide. Gilit leat šaddan eanasin Avviljoga, Anárjávri ja muhtin unnit jávrrit gáttiide. Servodatráhkadusa mihtilmas iešvugiide gullá Avvila – Dearpmáša gaskkas deahtá huksema avádat.

Báhcaveaijoga čázádatviidodagas leat 16 Natura 2000 –fierpmádahkii gullelaš suodjalanguovllu, main ovcci gullet ČRD:a suodjalanviidodatregistarii (ČRD (=VPD), dárkkuha čázádatrámmadirektiivva (jorg. fuomášahttin).). Avviljoga golganviidodagaide gullet dáin guhtta Natura 2000 –guovllu (Bátneduoddara meacci, Leammi álbmotmeahcci, Sota-aapa, Avviljoganjálmmádat, dasa lassin Bulju meahcci ja Urho Kekkosa álbmotmeahcci ravdaoasis). Avviljoga golganviidodagain leat golbma riikkaviidosáččat árvvolaš kulturárbečuozáhaga, mat leat merkejuvvon HKB-registarii (HKB-registtar (=RKY-rekisteri suomagillii), dárkkuha riikkaviidosáččat mearkkašahtti huksejuvvon kulturbirrassa (jorg. fuomášahttin)).

Ovddit dulvedilit

Avvila guovddášchoahkkebáiki lea gillán measta jahkásaččat dulvvi čuovvumušain. Stuora dulvvit leat leamaš jagiid 1952, 1966, 1968, 1981, 1993, 2000 ja 2005 (tabealla 2). Stuorimus dulvi lea dáhpáhuvvan jagi 2005, goas gažaldagas lei čázádatdulvi jiekŋabuođuiga haga. Dulvvi šaddamii váikkuhe giđa 2005 Avviljoga golganviidodaga muohttaga čáhceárvvut, mat ledje olahusstuorrát (Bátneduoddara guovllus stuorimussan badjel 250 mm/m²) ja suddanáigge arvvi olu (čáhcemearri lei sullii 80 mm). Dasa lassin suddanáigi lei jođán liegga dálkkiid dihte. Stuorimus rávnnjádát lei 26.5.2005 dalle Pajakoski (anárašg. Pajekuoškâ) 1 045 m³/s ja stuorimus čáhceallodat lei dalle N₆₀+128,01 mettara.

Tabealla 2. Stuorimus čáhceallodat ja rávnnjádát Pajakoski áiccadanstašuvnnas (7101320)

Beaivemearri	Čáhceallodat [N ₆₀ + m]	Rávnnjádát[m ³ /s]
2005	1 045	128,01
2000	920	127,80
1981	900	127,79

Dulvevárta- ja riskagárten

Avviljoga dulvevártaagárta gokčá Avviljogaguora Huuhkajas Akujärvi (anárag. Áhujävi) kanála rádjái. Dán viidodagas lea oazžumis eananmihtidanlágádusa lasersuonjarmihtidanvugiin buvttaduvvon dárkilis allodatmálla (KM2). Dulveriskagárten gokčá dulvevártaagártejun viidodaga earret Neitiaapa guovllu. Avvila mearkkašahhti dulveriskaviidodahkii leat ráhkaduvvon lágas gáibiduvvon vuodđoskenáriot (1/20a, 1/50a, 1/100a, 1/250a ja 1/1000a). Dulveriskagártemis čuožahagaid guorahallan vuodđuduvvá dulveriskalága 8§:a miel juogadeapmái vahátlaš čuovvumušain.

Avvila čohkkebáiki lea suddjejun dulvestelliiguin. Steallit suddjejit dulvviin, maid dávjodat lea 1/100a dehe dávjiit. Guovddáša olggobealde čohkkebáikkis leat steallit maid suodjedássi lea 1/50a dulvvi dávjodat. Muhtin orrunvistiit dehe joavkkut leat stelliid olggobeal dulveviidodagas. Dákkár viidodagat leat earenoamážit Akujärvi kanála viidodagas. Go dulvesteallit gokčášit dulvevahágit šaddet leat stuorrát. Measta oba Avvila guovddáš báhcá dulvvi vuollái. Tabeallas 3 leat buktojuvvon ovdan dulveváraviidodagaid orruid ja vistiid mearit sierralágán dulvvi dávjodagaiguin.

Tabealla 3. Avvila dulveriskaviidodaga orruid ja vistiid mearit sierra dulvviid jeavddalašvuodagaiguin (VLR 2012)¹

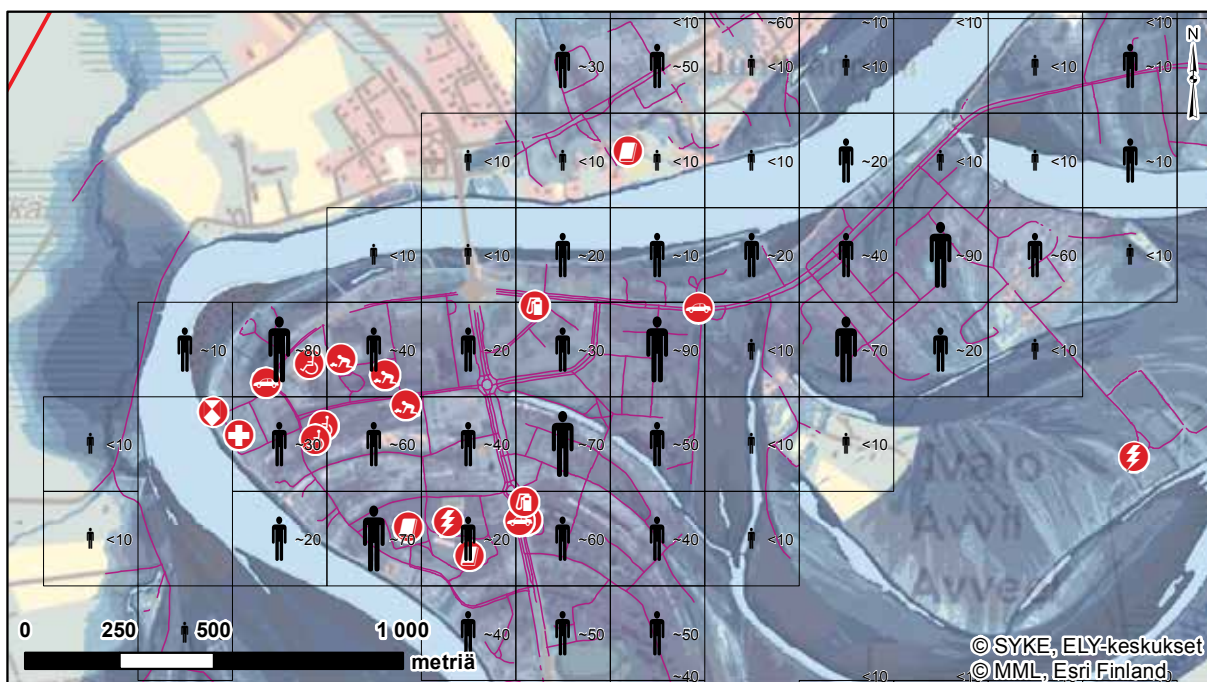
Dulvvi dávjodat	Orruid mearri	Orrunvistiid mearri	Vistiid mearri oktiibuot
1/20	20	20	75
1/50	35	25	100
1/100	85	55	150
1/250	2105	805	1 535
1/1000	2510	945	1 780

Váddásit evakuerenvuloš dulvevára riskačuožahagat leat Avvila dearvvašvuohtaguovddáš, bálvalanguovddáš Koivikko, Avvila beaiveruoktu, Avvila joavkobeaveruoktu Násti ja nuortalašgiela giellabeassi, bázahallanolbmuid joavkoruoktu Kaamosranta, bázahallanolbmuid ráidodállu ja Avvila vuolledássi. Vealtameahttuvuohtabálvalusaide gullelaš dulveriskačuožahagat leat Avvila liekkasstašuvdna ja Avvila šleađgastašuvdna. Dasa lassin guovllus leat olu šleađggajorahanrusttegit, párkašleađggajorahanrusttegit ja šleađgajuohkinskábet. Duolvačázi bumpenrusttegit dulveváras leat vuollel 100 jagi áigge dávjjes dulvviin 4 stuhka. Hui hárvanaš dulvviin (1/250a) dulveváras leat badjel 40 duolvačázi bumpenrusttegit ja measta oba duolvačáhcefierpmádat lea dulvvi vuolde. Dulveuhkideamos almmolaš geainnut leat Goahppilgeaidnu ja Roavvenjárgageaidnu. Maiddái Girdingieddegeidnu lea čáhci loktan ovdit dulvejagiid. Gáhttan klassifiserejuvvon geainnuin mearkkašahhtimusat uhkivuloš geainnut leat dearvvašvuohtaguovddášii doalvu geainnut ee. Buohcceviessugeaidnu ja Gáddegeaidnu. Govas 2 lea buktojuvvon ovdan válddus Avvila dulveriskagárttas hui hárvanaš dulvvi áigge (1/250a).

Birrasii vahága dagahan čuožahagat eai leat Avvilis dulvevára vuollasažžan earát go boaldámuša juohkinstašuvnnat, mat eai árvvoštallo dagahit vahága dulvedilis. Dulvevára vuollasaš kulturárbevieru čuožahagat eai maiddái leat dulvevára vuolde earát go okta giddes dološbázahus, mii ii árvvoštallo vaháguvvat dulvviid áigge.

Dulvevártaagárttat ja dulveriskagárttat leat oaidnimis birashálddahusa dulvegártabálvalusas www.ymparisto.fi/tulvakartat. Dulvevárta- ja riskagártemis dahkon raporttat gávdnojit Avviljoga dulveriskaid hálddašanplána interneahhta-siidduin www.ymparisto.fi/trhs/lvalojoki.

¹ VLR (=RHR) lea oanádus viste- ja lanjadatregistaris (jorg. fuomášahhtin).



Govva 2. Válddus Avvila dulveriskagárttas hui hárvenaš dulvvi áigge (dolvvi jeavddalašvuohta 1/250a)

Dulveriskaid hálddašeami ulbmilat

Dábálaččamus dulveriskaid hálddašeami ulbmilin buot hálddašanplánaid čuožahatčázádat- ja čuožahatmearraviidodagain lea dulveriskaid unnideapmi, dulvviid dagahan vahátlaš čuovvumušaid eastadeapmi ja láivudeapmi sihke dulvviide ráhkkaneari ovdideapmi. Dasa lassin čázádatdolvviid vaháгат galggale čázádatviidodagain báhcit nu unnin go vejolaš. (Láhka dulveriskaid hálddašeamis 11 §).

Avviljoga čázádatviidodagas leat álgoulbmiliid ulbmildássiin ásaheavvon okte 100 dájvodaga dulvvi dássi čoahkkebáikeguovllus. Servodaga dáfus kritihkalaš čuožahagaid (ee. dearvvašvuohtaguovddáš, šleađgastašuvdna ja gáiddosliekkasstašuvdna) oasis suddjema dássi lea okte 250 jagis dájvodaga dulvi.

Avviljoga dulvejoavkku ásaheavvon oba Avviljoga čázádatviidodaga almmolaš ulbmilat leat buktuojuvvon ovdan tabeallas 4. Avviljoga dulvejoavkku lea ásaheavvon tabeallas 5 ovdanbuktojuvvon dulveriskaid hálddašeami ulbmiliid Avvila mearkkašahtti dulveriskaviidodahkii.

Tabealla 4. Oba čázádatviidodaga ulbmilat Avviljoga čázádatviidodagas

Olbmuid dearvvašvuohta ja dorvvolašvuohta:

- Orrut dihtet dulveváras ja máhttet suddjet opmodagaset sihke ráhkkanit dulvedillái iešoaivves
- Bajásdollo áigedási dulvedillegovva eiseválddiide ja riikkavuložiidda

Biras:

- Dulveriskaid hálddašeami doaibmabijut eai mana russolassii čáziiddikšuma birasulbmiliiguin

Tabealla 5. Avvila dulveriskaid hálddašeami ulbmilat

Olbmuid dearvvašvuohta ja dorvvolašvuohta:

- Hárvenaš dulvvi (1/100a) gokčan viidodagas eai leat viesut (dehe vistit leat suddjejuvvon nu, ahte olbmuid dearvvašvuohta ja dorvvolašvuohta eaba šatta vára vuollái)
- Earenoamáš várálaš dulvvi (1/250a) gokčan viidodagas eai leat čuožahagat, maid lea váttis evakueret, dehe čuožahagat leat suddjejuvvon ja johtinoktavuođat leat sihkkarastojuvvon

Vealtameahtun báilvalusat

- Čáhce- ja duolvačáhcefuolahus sihke lieggasa ja šleađgga juohkin ja buvttadus doibmet earenoamáš hárvenaš dulvedilis (1/250a)
- Mearkkašahtti johtalusoktavuođat eai boatkan earenoamáš hárvenaš dulvvis (1/250a)

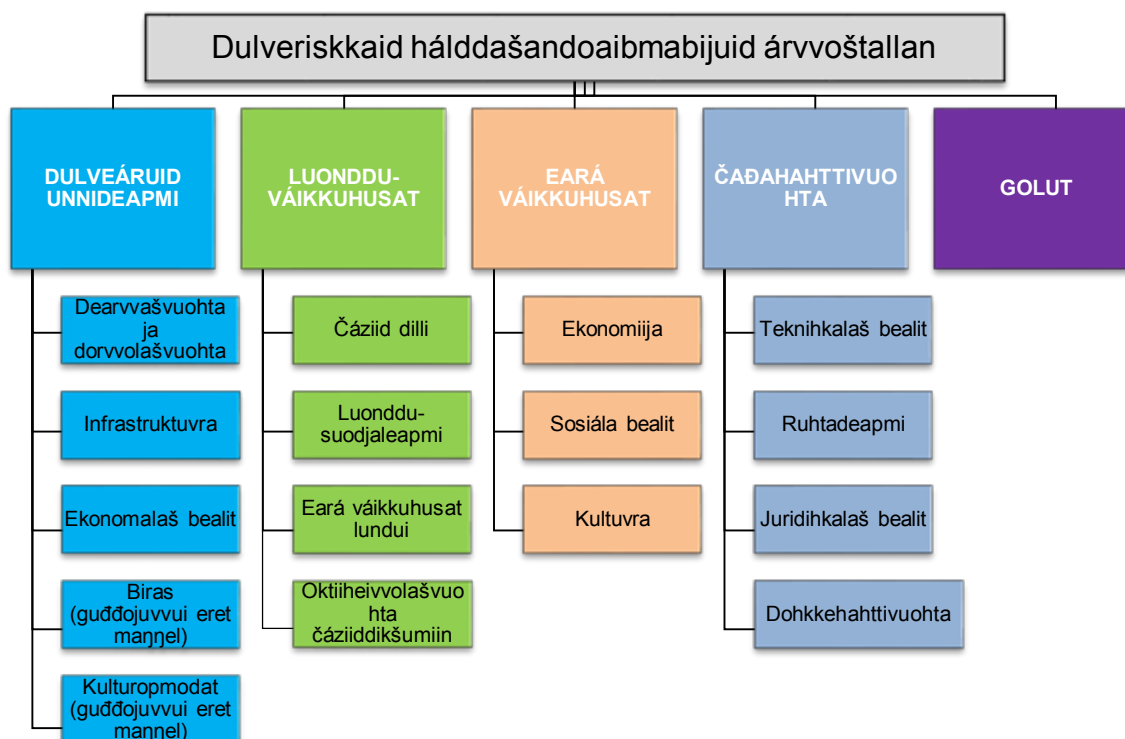
Biras:

- Earenoamáš hárvenaš dulvvi (1/250a) gokčan viidodagas ii leat dakkár doaibma, mas sáhtálii šaddat guhká bistti ja viiddes vahátlaš čuovvumuš birrasi

Doaibmabijut

Avviljoga dulveriskkaid hálddašanplánas ovdanbuktojuvvon doaibmabijuiguin viggojuvvot unniduvvot dulvvi vahátlaš čuovvumušat olbmuid dearvvašvuhtii ja dorvvolašvuhtii, vealtameahtunvuohtabálvalusaide, servodaga eallindehálaš doaimmaide, birrasii ja kulturárbevirrui. Doaibmabijuid válljemis leat vejolašvuoðaid mielde viggojuvvon unniduvvot dulvviid duoðaláhki sihke geavahuvvot earát dulveriskkaid hálddašeami vuogit, mat vuodđuduvvet dulvesuodjeráhkadusaide.

Doaibmabijuid čilgedettiin ja válljedettiin dulveriskkaid hálddašeami vuigiid leat guorahallon viidát vuhtii válddedettiin iešguðege doaibmabiju ávkkit, golut ja vejolaš vahátlaš váikkuhusat. Doaibmabijut leat dasa lassin heivehuvvon oktii čáziiddikšuma birasulbmiliiguin. Avviljoga dulveriskkaid hálddašeami plánemis adnojuvvoje ávkin mánggaulbmilárvoštallama doaibmabijut vuogádatlaš árvvoštallamis ja čanusjoavkkuid oainnuid čoaggimis. Govas 3 leat buktojuvvon ovdan doaibmabijuid árvvoštallamis adnon dagaldagat.



Govva 1. Doaibmabijuid árvvoštallamis adnojuvvon árvvoštallandagaldagat Avviljoga čázádatviidodagas

Avviljoga dulvejoavku lea dohkkehan čoahkkimisttis 17.9.2014 doaibmabijuid, mat evttohuvvojit hálddašanplánas (tabealla 6). Buot hálddašanplánas evttohuvvon doaibmabijut leat neutrálat dehe miehtemielalaš čáziiddikšuma birasulbmiliid joksama dáfus. Ollašuhhtima várás evttohuvvon dulveriskkaid hálddašeami doaibmabijut leat juhkkon viđa váldojovkui:

1. doaibmabijut, mat unnidit dulveriskkaid,
2. dulvesuodjalandoaibmabijut,
3. válmmašvuoða doaimmat,
4. doaibma dulvedilis ja
5. maŋgedoaibmabijut.

Golloávkeguorahallan dahkkui Avviljoga čázádatviidodaga ráhkaduslaš doaibmabijuid oasis. Eará hálddašanplánas evttohuvvon doaibmabijut leat juo dálá áigge adnon doaibmabijut eiseváldiid doaimma oassin. Sula addi golloávkeguorahallama vuodul Avvila guvlui evttohuvvon doaibmabijut leat servodatekonomalaččat gánnáhahttit.

Tabealla 6. Hálddašanpláanas evttohuvvon doaibmabijut Avviljoga čázádatviidodagas

Doaibmabidju	Doaibmabiju váikkhusaid viidodat	Doaibmabiju dilli	Oktiieivvolašvuotta čáziiddikšumiin
Doaibmabijut mat unnidit dulveriskka			
Dulvegárttaid ráhkadeapmi ja beaivádeapmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Dulvediehtovuogádaga gárgeheapmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Eanangeavaheami plánen	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Miehtemielalaš
Iešdoaimmalaš ráhkkanepmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Dulvesuodjalandoaibmabijut			
Avvila dáláš dulvestelliid bajideapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Ođđa doaibmabidju	Neutrála
Lassistelliid huksen Avvilii	Avvila dulveriskaviidodat	Ođđa doaibmabidju	Neutrála
Geainnuid ja gáhtaid bajideapmi Avvilis	Avvila dulveriskaviidodat	Ođđa doaibmabidju	Neutrála
Jiekņasahemiid atnu ja gárgeheapmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Válmmašvuoda doaibmabijut			
Dulveinnostan- ja váruhusvuogádagaid gárgeheapmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Dulvekommunikašuvvna gárgeheapmi	Oba čázádatviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Gádjun- ja evakuerenplánaid ráhkadeapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Dulveduostuma hárhhusaid lágideapmi ja gárgeheapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Doaibma dulvedilis			
Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaid atnu ja gárgeheapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Miehtemielalaš
Maŋgedoaibmabijut			
Doaimmaid ođđasit sajušteapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Miehtemielalaš
Roassoveahkki ja eaktodáhtolaš doaimma ovddideapmi	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Neutrála
Ráidnen- ja ovddeštandoaibmabijuid plánen	Avvila dulveriskaviidodat	Anus dálá áigge	Miehtemielalaš

Avviljoga dulvejoavku lea gieđahallan dulveriskkaid hálddašanpláanas evttohuvvon doaibmabijuid ja daid vuoruheami čoahkkimis 13.8.2014 ja dohkkehan hálddašanplána čoahkkimis 17.9.2014. Doaibmabijuid vuoruheapmi lea ollašutton Avviljoga čázádatviidodagas nu ahte doaibmabijut leat biddjon golmma sierra luohkkái (vuosttaš, nubbi, dievasmahti). Vuosttaš luohká doaibmabijuid ollašuttimiin lea vejolaš joksat juogo dulvesuodjalanávkkiiid riskaviidodagain dehe daid ollašuttin lea vejolaš oanehis áigegaskkas, dehe dain ožžojuvvo dárbbášlaš ođđa diehtu, mii ii lean atnimis dán plánenáigodagas. Vuosttaš doaibmabijut ávžžuhuvvojit ollašuttot nu fargga go vejolaš dulveriskkaid unnideami várás. Nuppi luohká doaibmabijut ollašuttot, jos vuosttaš luohká doaibmabijut eai sáhte ollašuttot. Dievasmahti doaibmabijut leat doaibmabijut, mat lat juo anus, ja maiguin ovddiduvvo viidodaga dulveriskkaid hálddašeapmi. Dat sáhttet doarjut vuosttaš ja nuppi luohká doaibmabijuid.

Doaibmabidjoevttohusat eai sisdoala dárkilvuhtadásis fidnoplánadásat dárkkes dieđu doaibmabijuin. Aitosaš doaibmabiju dárkkit plánen álgá easka hálddašanplána dohkkeheami maŋgel, ja dat sáhtta joatkašuvvat čuovvovaš hálddašeami plánema jorrosii dehe dannai guhkkelebbui. Vástubeali dehe vástubeliid ovddasvástádussan lea vuosttažettiin doaibmabiju ollašuttima álggaheapmi dehe ollašuttima joatkin.

1) Dulveriskka unnideaddji doaibmabijut

Dulveriskkaid unnidemiin dárkkuhuvvojit dakkár doaibmabijut, mat ollašuttot ovddalgihtii, ja maid ulbmilin lea unnidit vejolaš dulveriskkaid, viidodaga vahátpotentiála sihke eastit dulveriskka stuorruma.

Dulveriskaviidodagaide ráhkaduvvojit **dulvevárre-** ja **dulveriskagárttat**, vai dulvviide sáhtta ráhkkanahhtot ja vai viidodaga riskačuozáhagat identifiserejuvvojit. Dulvevárragárta govve viidodagaid, mat báhcet čáze vuollái, čáhcečiknoda ja –allodaga dihto dulvi dávjodagain. Dulveriskagárttas čájuhuvvojit dulvehávváiduvvi čuozáhagat. Avvilis dulvegárttaid ráhkadeami várás Avviljoga rávnjádátmálla galgá dárkkalnuhttojuvvo ja dulvegártejuvvon viidodat galgá dárbbu mielde stuoriduvvot. Dulvegárttat galgale ráhkaduvvot earáge dulvehearkkes viidodagaide čázádatviidodagain.

Birashálddahusas lea anustis **dulvediehtovuogádat**, masa lea čohkkejuvvon dulvediehtu (ovdal leamaš dulvvit, dulveviidodagat, čáhceallodagat, rávnnjádagat, dulveriskačuozáhagat) diehtovuđđui ja báikeditovuogádhkii. Avvila viidodagas dulveriskačuozáhagat galget beaiváduvvot dulvediehtovuogádhkii dieđuid rievdamas mielde.

Eanangeavahusa plánemiin dárkkuhuvvo plánenvuogádat, mas riikkaviidosaš guovlluideavahanulbmilat sihke buotguoskevaš lávat, dehege eanangoddelávva ja oppalašlávva, stivrejit bienalaš sajádatlávaid plánema. Dulvvit galget váldojuvvot vuhtii eanangeavahusa plánemis sierra lávvađásiin ja lávaid, mat leat juo geavahusas, áigge dásis doallamis galgá giddejuvvot earenoamáš fuomášupmi boarásnuvvi lávaide ja lávaide, main dulvvit eai leat váldojuvvot vuhtii. Dasa lassin galget váldojuvvot vuhtii dulveriskkait hálddašeami ulbmilat, vai omd. váddásit evakuerenvuloš vистit dehe čuožáhagat, mat billistit birra, eai lávvejuvvo dulvevárraviidodahkii. Eanangeavahusa plánemii gullet maid geaidno- ja geainnosfierpmádagaid vuodđodivvunfidnut, mii geavadis dulveriskkait unnideami dáfus dárkkuha dan, ahte vuodđodivvunfidnuid olis dulvvit váldojuvvojit vuhtii. Ovdamearkkadihte geainnut, mat dulvviid čuovvumuššan dávjá boatkanit, galggale vuodđodivvuma olis bajiduvvot.

Iešdoaimmalaš ráhkkaneapmi dárkkuha lihkohisvuodaid caggama, olbmuid, opmodaga ja birra suodjaleami várradilálašvuodain sihke dakkár gádjundoaimbajuiide ráhkkaneami, maid juohkehaš bastá bargat iešdoaimmalaččat. Iešdoaimmalaš ráhkkaneapmái gullá maid sierračuozáhagaid čuožáhatguovdasaš suddjen (fitnodatgiddodagat, šleađgga juohkinskábet, šleađgajorahanrusttegat, mat leat párkkein jno.) čuožáhaga eaiggáda doaimmas. Iešdoaimmalaš ráhkkaneapmái gullá maid iežas gitta- ja luovosopmodaga dáhkkideapmi dulvvi várás. Dulveriskkait unnideami várás galget buoriduvvot rávvagat ja dieđiheapmi iešdoaimmalaš ráhkkaneapmái laktásettiin.

Tabella 7. Avvila viidodaga dulveriskka unnideaddji doaimbajut ja daid vuoruheapmi

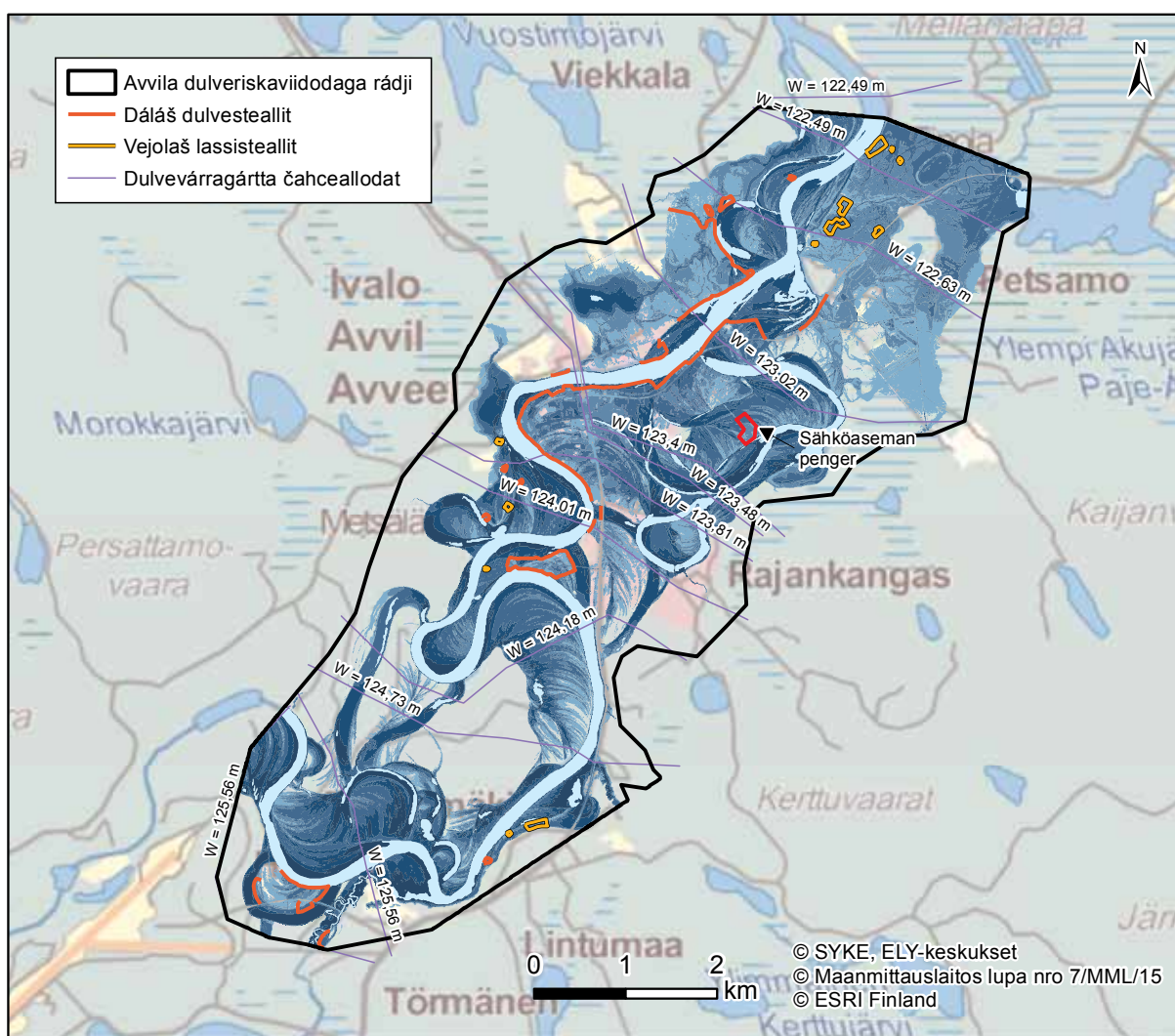
Doaibmabidju	Dárkkit doaibmabidju	Vástubealli	Olláhuvván	Vuoruheapmi
Dulvegárttaid ráhkadeapmi ja beaivádeapmi	Avviljoga rávnnjádattmálla beaivádeapmi	Sámi EJB	Bistevaš	Vuosttaš
	Dulvevárragártenvulos viidodaga viiddidandárbbu čielggadeapmi			Vuosttaš
	Dulvegárttaid áigge dásis doallan			Dievasmahtti
Dulvediehto-vuogádaga gárgeheapmi	Avvila dulveriskačuozáhagaid áigge dásis doallan	Sámi EJB	Bistevaš	Dievasmahtti
	Dulveriskačuozáhagaid dieđuid dárkkánuhttin	Sámi EJB, Anára giella		Dievasmahtti
	Dulvediehtovuogádaga gárgeheapmái oassálastin	Sámi EJB		Dievasmahtti
Eanangeavahusa plánen	Dulvviid vuhtii váldin lávain ja guovlluid geavaheami plánemis	Anára giella, Lappi lihttu	Bistevaš	Vuosttaš
	Servodahkii dehálaš doaimmaid stivren eret dulvevárraviidodagain	Anára giella		Vuosttaš
	Vuolit huksenallodagaid ja huksenmearrádusaid áigge dásis doallan			Vuosttaš
	Dulvviid vuhtii váldin geainnuid vuodđodivvunfidnuin	Sámi EJB		Vuosttaš
Iešdoaimmalaš ráhkkaneapmi	Ráhkkaneami dáládili čielggadeapmi	Sámi EJB, Anára giella	Bistevaš	Vuosttaš
	Iešdoaimmalaš ráhkkaneami neavvuma buorideapmi	Sámi gádjunlágádus, Anára giella		Dievasmahtti
	Guovlluguovdasaš suodjalanplánaid ráhkadeapmi	Giddodat-eaiggádat		Dievasmahtti
	Čuožáhagaid suddjen iešdoaimmalaččat ovddalgihtii			Vuosttaš
	Dulvedorvvu dárkkisteapmi dáhkádusain			Dievasmahtti

2) Dulvesuodjaleami doaibmabijut

Dulvesuodjalemiin dárkkuhuvvojit dakkár bissovaš ráhkadusaid plánen ja huksen, man ulbmilin lea eastit dehe unnidit dulvviid dagahan vahátlaš váikkhusaid.

Avvili leat huksejuvvon **dulvesteallit** oktiibuot 13 km (govva 4). Dulvesteallit leat mihtiduvvon gierdat 1/50a ja muhtin oassái 1/100a dulvedili. Hálddašanpláneas buktuojuvvojit bajiduvvot dáláš dulvesteallit gierdat 1/100a ja sierračuozáhagaid buohta 1/250a dulvedili. Bajideapmi árvvoštallojuvvo dárbbášuvvot oktiibuot sullii 3 800 m guhkodagas ja bajideamit leat eanas sullii 0,1–0,4 m. Steallit, mat suddjejit sierračuozáhagaid, galget bajiduvvot eanet, vai joksojuvvo 1/250a suodjedássi. Maiddái stealli, mii suddje Avvila šleađgastašuvvna, galgá bajiduvvot. Šleađgastašuvvna stealli bajidandárbu lea vuollel mettarbeale.

Dáláš dulvesteallit eai reahkká Avvila orrunguovlluid suddjemii, daningo váimmusguovddáža olggobealde leat mánggat orrunvistiit, main lea áitta njuoskat stuorit dulvviin. **Ođđa dulvesteallit** leat plánejuvvon suodjedoaibman ee. Tahkontörmäi, Koivulai, Teponmäkii ja Korteniemii (govva 4). Ođđa steallit dárbbášuvvojit oktiibuot sullii 4 km ja stelliid allodat lea vuollel ovtta mettara. Ulbmilin lea suddjet buot orrunvistiid 1/100a dulvvi allodaga rádjái.



Govva 4. Avvila dáláš dulvestelliid ja vejolaš ođđa lassistelliid sajádat

Avvila guovllus dulvedilis lea áittan njuoskat almmolaš geainnuin ee. Rovaniementie (Roavvenjárggageaidnu), Petsamontie (Beahcáageaidnu), Koppelontie (Goahppelgeaidnu), Lentokentäntie (Girdišilljogeaidnu) ja Leiritie (Leairageaidnu). Johtinoktavuođaid dorvvasteapmi dulveriskačuozáhagas lea dehálaš earenoamážit gádjundoaimma dorvvasteami várás. Guovllus galget bajiduvvot **almmolaš váldogeainnut** ja Buocceviessugeaidnu sihke nanosmahttojuvvot geaidnostelliid luhpud gierdat dulvečáziid. Bajidandárbu lea oktiibuot sullii 7 km, vai joksojuvvo 1/250a suodjedássi.

Jiekņasahemiiguin viggojuvvot garvojuvvot jiekņabuođu dagahan dulvvit. Jahkásaččat jiekņasahema dárbu čilgejuvvo giđđat ja jienat sahejuvvot dain johkaviidodagain, main jiekņagassodat lea stuoris diliid ektui. Avviljogas jiekņasahemat dahkkojit jeavddalaččat Avvila guovddázis šalddis vulos joga. Vuollinjogas jiekņabuođu šaddet dábálaččat Kuusiniemi buohta, Lammasniemi buohta ja Peltosa Mellai. Sahemiin viggojuvvo eastaduvvot jienaid buđđoseapmi dihto báikkiide, maidda jienat leat ovdal bahkkašuvvan gitta nu ahte leat ráhkadan jiekņabuođu.

Tabealla 8. Avvila guovllu dulvesuodjaleami doaibmabijut ja daid vuoruheapmi

Doaibmabidju	Dárkkit doaibmabidju	Vástubealli	Ollašuvvan	Vuoruheapmi
Avvila dáláš dulvestelliid bajideapmi	Avvila dáláš stelliid allodagaid mihtideapmi	Anára gielda, Giddodat-eaiggádat	1 plánenbadji ¹	Vuosttaš
	Stelliid bajideapmi gierdat ulbmiliid miel dulve-diliid		1-2 plánenbaji	
Lassistelliid huksen Avvili	Ođđa stelliid dárbbu čielggadeapmi	Anára gielda	1 plánenbadji	Vuosttaš
	Stelliid duovddaduddjonplánen		1 plánenbadji	
	Dulvestealleplánaid ráhkadeapmi ja ollašuhttin		1-3 plánenbaji	
Geainnuid ja gáhtaid bajideapmi Avvili	Geainnuid allodagaid mihtideapmi ja bajidan-dárbbu čielggadeapmi	Sámi EJB, Anára gielda	1 plánenbadji	Vuosttaš
	Geainnuid bajideapmi gierdat 1/250a dulvedili		1-2 plánenbaji	
	Geaidnostelliid luhpuid nanosmahttin gierdat dulvečáziid		1-2 plánenbaji	
Jiekņasahemiid atnu ja gárgeheapmi	Jiekņasahemiid ollašuhttin dárbbu mielde	Sámi EJB	Bistevaš	Vuosttaš
	Jiekņasahema gárgeheapmi			Dievasmahtti

¹1 plánenbadji = 6 jagi

3) Válmmašvuohtadoaibmabijut

Válmmašvuohtadoaimmaiguin dárkkuhuvvojit vuogit, doaibmabijut ja várásorruma vuogádagat, maiguin viggojuvvot ovddiduvvot dulvviide ráhkkanepmi ja dađi lági mielde unniduvvot vejolaš dulvi dagahan vahádat. Maiddái dulvedilledoaimma plánen ja hárhellan gullaba válmmašvuohtadoaimmaide.

Dulveinnostusaid ja dulveváruhusvuogádagaid gárgehanbargu lea bistevaš, vai dulviid sáhtta ávaštallat dáláža buorebut ja árabut. Oba čázádatviidodaga gokčevaš čázádatmálie mielde sáhtta guorahallot čázádatviidodaga čáhcedilli ja dan gárganeapmi. Čáhceallodat- ja dulveváruhusat addojuvvojit čázádatmálie einnostusaid ja áiccastagaid vuođu, go sierra meroštallojun arvin-, čáhceallodat- ja rávnnjádátásit mannet einnostusaid dehe reálaáigge áiccastagain badjel. EJB-guovddázat barget ovtasráđiid dulveguovddážiin, man barguide gullá dulviid einnostepmi ja dain váruheapmi.

Buorre **dulvedieđiheapmi** veahkeha álbmoga ráhkkanit dulvviide ja buoridit ássiid vejolašvuođaid sirdit opmadagaset dorevui ja suddjet giddodagaset dulvvis. Dulvekommunikašuvdna galgá leat čielggas ja informatiivvalaš. Dulveviidodaga olbmui galgá leat vejolašvuohta oažžut geažos áigge reálaáigge diehtu iežaset guovllu dulvedilis ja vejolaš heahtedilis doaibmamis. Guovllus galget čielggaduvvot buoremus, jođáneamos ja álkimus gulahallankanálat. Orruid ja eiseváldiid gaskavuoda ovtasbargu galgá buoriduvvot.

Gádjun- ja evakuerenplána ulbmil lea boktalit orruid fuomát orrunguovllu várradagaldagaid ja veahkehit caggat várradiliid ja vahágiid. Gádjunplána galgá ráhkaduvvot orrunvistiide, main leat unnimusat golbma orrunlanjadaga sihke eará stáhtaráđi ásašusas gádjundoaimmas (407/2011) namuhuvvon čuožáhagaide. Plánas galget buktuvvot ovdan virsti várrabáikkiid ja riskkat sihke addit rávvagiid daid ovddalgihtii caggama várás ja várradilis doaibmamis. Dulveriskkaide ráhkkanepmi buorideami várás galgalii čilgejuvvot mo dulvvit leat válduvvot vuhtii dáláš gádjun- ja evakuerenplánain ja dárbbu mielde plánat galget biddjot áiggedássi nu ahte dulvvit válduvvot vuhtii.

Dulveduostuma hárjehusat sáhttet ordnet čázádatviidodaga suohkanat, Sámi gádjunlágádus ja Sámi EJB-guovddáš ovttasráđiid báikkálaš doaibmiiguin ja ássiiguin. Dulveduostunválmmašvuođaid doalaheami ja doaimma gárgeheami várás Avvilis galggale lágiduvvot dulveduostuma hárjehusat jeavddalaš áigegaskkaid.

Tabealla 9. Avvila guovllu válmmašvuohtadoaibmabijut ja daid vuoruheapmi

Doaibmabidju	Dárkkit doaibmabidju	Vástubealli	Ollašuvvan	Vuoruheapmi
Dulveinnostusaid ja dulveváruhus-vuogádagaid gárgeheapmi	Oassálastin dulveinnostus- ja váruhus-vuogádagaid gárgeheapmái	Sámi EJB	Bistevaš	Dievasmahtti
Dulvekommunikašuvnna gárgeheapmi	Áhpsit gulahallankanálaid čielggadeapmi riskaviidodagain	Sámi EJB, Anára giella	1 plánenbadji ¹	Vuosttaš
	Ovttasbarggu lasiheapmi assiit ja eiseválddiid gaskkas	Anára giella Sámi gádjunlágádus, Sámi EJB	Bistevaš	Vuosttaš
	Oassálastin kommunikašuvnna gárgeheapmái	Sámi EJB, Anára giella, Sámi gádjunlágádus		Dievasmahtti
	Sierralágán dulvedieđihandilálašvuođaid lágideapmi	Sámi EJB, Anára giella, Sámi gádjunlágádus		Vuosttaš
	Dulvekomunikašuvdnaplánaid ráhkadeapmi ja áigge dásis doallan	Anára giella, Sámi gádjunlágádus		Dievasmahtti
Gádjun- ja evakuerenplánaid ráhkadeapmi	Gádjunplánaid, mat váldet vuhtii dulvviid, ráhkadeapmi buot riskačuozáhagaide ja plánaid beaivádeapmi	Giddodagaid eaiggádat	1 plánenbadji ¹	Vuosttaš
	Guovlluguovdasaš gádjunplána ráhkadeapmi vahátviidodahkii (omd. Avvila dearvašvuohtaguovddáša guovlu)	Sámi gádjunlágádus, Anára giella		Dievasmahtti
Dulveduostuma hárjehusaid lágideapmi ja gárgeheapmi	Dulveduostuma hárjehusaid lágideapmi riskaviidodagain jeavddalaš áigegaskkaid	Sámi EJB Anára giella, Sámi gádjunlágádus	Bistevaš	Dievasmahtti

¹1 plánenbadji = 6 jagi

4) Doaibma dulvedilis

Doibmii dulvdilis gullet doaibmabijut, mat ollašuttjit dulveáigge, dulvi dagahan vahágiid caggama dehe unnideami várás. Gaskaboddasaš doaibmabijut, mat dahkkojit dulvedilis, leat ee. luottaid bajideamit, gaskaboddasaš eananalláneamit, sáddoseahkat, vuođđomuvrraid plastihkaid gokčan ja luovosopmodaga sirdin badjelii. Doaibmabijuiguin sáhttet unniduvvot dulvevahádat ja estojuvvot čázi golgan vistiid sis. Suodjeráhkadusat adnojit earenoamážit eiseválddiid doaimmas, muhto maid priváhta giddodateaiggádat sáhttet suddjet opmodagaset gaskaboddasaš dulvesuoji ráhkadusaiguin. Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaid atnu sáhtta gárgehuvvot ee. neavvumiin, materiálavuorkkáiguin dehe vugiid destemiin.

Tabealla 10. Avvila viidodaga guoskevaš dulveáigge doaibmabijut ja daid vuoruheapmi

Doaibmabidju	Dárkkit doaibmabidju	Vástubealli	Ollašuvvan	Vuoruheapmi
Gaskaboddasaš dulvesuodje-ráhkadusaid atnu ja gárgeheapmi	Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaid oažžuma sihkkarastin	Anára giella	Bistevaš	Dievasmahtti
	Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaid vurken riskaviidodahkii	Anára giella		Vuosttaš
	Vugiid gárgeheapmi ja desten	Anára giella, Sámi gádjunlágádus, Sámi EJB-guovddáš		Dievasmahtti
	Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaid geavaheapmi	Giddodagaid eaiggádat		Vuosttaš

5) Maŋgedoaibmabijut

Maŋgedoaibmabijut leat doaimmat, mat dahkkojit dulvedili maŋgel, ja dat siktejit vahágiin váhkkaseapmái ja ráhkkaneami buorideapmái.

Doaimmaid ođđasit sajuštemiin dárkkuhuvvojit sierračuožáhagaid gaskaboddasaš dehe bissovaš sajušteapmi nuppe sadjái, jos dulvi lea njuoskadan čuožáhaga. Ulbmilin lea oažžut doaimmaid ja bálvalusaid johtui ođđasit nu jođánit go vejolaš dulvvi maŋgel. Doaimmaid ođđasit sajuštemiin ii sáhte váikkuhuvvot dulvevahágiid unnumii, muhto dat jođálnuhtá viidodaga dulvvis váhkkaseapmái ja ovddalgihtii plánen veahkeha ee. gádjuneiseválddi barggu. Doaimmaid ođđasit sajuštemiin sáhtá váikkuhuvvot njuoskan čuožáhaga dulveriskái boahhtevuođas, earenoamážit jos čuožáhat sajuštuvvo dulvevárraviidodaga olggobeallái.

Dulvvit sáhttet dagahit mearkkašahti ekonomalaš ja sosiálalaš hehttehusaid dulveviidodaga ássiide, jos sin iežaset dehe lagamučča ruoktu njuoská. Váhkkaseapmi katastrofas sáhtá leat váttis ja dasa dárbbasuvvo olggobeal veahkki. Avviljoga čázádatviidodagas roasu maŋgel almmolaš sektor, searvvit ja searvegottit sáhttet dárbbu mielde fállat **roassoveahki** vahágis gillájeddjiide. Dábálaččamusat suohkan fállá roassodiliin veahki sosiála-, dearvvasvuohta- ja bolesbálvalusaiguin.

Go dulvi njuoskada vistti, de šaddet visttiid njuosku ráhkadusat divvojuvvot dehe vejolaččat oba visti sáhtá šaddat burgojuvvot ja huksejuvvot ođđasit. Dulvi sáhtá maid fárustis lávdadit viidodahkii mođi, duolvačáziid ja eará duolvva. Dasa lassin dulvvi mielde sáhttet fievrasiit dávvirat ja ruskkat. Guovllut sáhttet leat dulvvi maŋgel hui dohkkeameahtumat ássama dáfus. Dulvvi maŋnelaš áiggiid čalmmis doaladettiin galggalii plánejuvvot ovddalgihtii, mo **dulveriskaviidodagaid ovddešteapmi ja ráidnen** dikšojuvvo dulvvi maŋgel.

Tabealla11. Avvila viidodaga maŋgedoaibmabijut ja daid vuoruheapmi

Doaibmabidju	Dárkkit doaibmabidju	Vástubealli	Ollašuvvan	Vuoruheapmi
Doaimmaid ođđasit sajušteapmi	Vahátčuožáhagaid ođđasitsajušstandárbbu čielggadeapmi	Anára gielda, giddo-dateaiggádat	Bistevaš	Dievasmahtti
	Vahátčuožáhagaid gaskaboddasaš dehe bistevaš ođđasit sajušteapmi			
Roassoveahkki ja eaktodáhtolaš doaimma ovddideapmi	Ordnejuvvo roassoveahkki dulvediliid maŋgel	Anára gielda, Sámi gádjunlágádus, searvegoddi	Bistevaš	Dievasmahtti
	Gárguhuvvojit dulvvi maŋnelaš váhkkaseami ovddideaddji doaimmat			
Ráidnen- ja ovddeštandoaimma plánen	Dárkkit doaibmabidjoevttohus	Anára gielda	1 plánenbadji ¹	Dievasmahtti
	Dulveviidodaga ássiid, doaibmiid ja eaktodáhtolašservviid oahpisteapmi ja skuvlen	Anára gielda, Sámi gádjunlágádus	Bistevaš	

¹ 1 plánenbadji = 6 jagi

Birasváikkuhusaid árvvoštallan

Eanemus positiivvalaš váikkuhusat šaddet dulvariskka unnideaddji doaibmabijuin, mat váikkuhit earenoamážit olbmuid eallindiliide, loaktimii ja muhtin muddui áhpásnuvvanatnui. Dulveriskka unnideaddji doaibmabijuin, dego dulvegárttaid ráhkademiin ja beaivádemiiin sihke dulvediehtovuogádaga gárgehemiin, buoriduvvo ássiid ja maiddá eiseválddiid diđolašvuohta ja ráhkkaneapmi dulvviide, maid mielde dulvevahágit unnot maiddá gaskkalaččat. Eanangeavahusa plánen, mas adnojuvvojit veahkin maiddá dulvegártemiin ožžojun dieđut, lea ávaštalli dulvesuodjalanbarggu dehálaš oassi. Maiddá duolvačáhcebohccfierpmádagaid saneremiin ja gárgehemiin dulvegierdavažžan sáhttet duolvačáhcebázahusat eananvuđđui ja čázadagaide unniduvvot, mas leat positiivvalaš váikkuhusat ee. guollešlájaide, organismmaide sihke áhpásnuvvanatnui.

Dáláš dulvestelliid bajidemiin ja ođđa stelliid huksemiin ožžojuvvojit olu áigái positiivvalaš váikkuhusat, daningo doaibmabijuin sáhttet suddjejuvvot measta visot sierračuožáhagat ja eanas visttiin. Dulvestelliid huksen ii dagat vahátlaš luondduváikkuhusaid, muhto doaibmabidju sáhtta bohciidahtit ássiin vuostálastima duovddanuppástusa dihte, muhto go dat leat plánejuvvon bures ja go duovddaoaidninvuogit leat váldojuvvon vuhtii, de steallit sáhttet lasihit muhtin guovlluin buoret loaktima ja áhpásnuvvanatnovejolašvuođaid. Geainnuid ja gáhtaid bajidemiin sihke jieknasahema geavahemiin ja gárgehemiin lasihuvvojit dulvestelliin boahhti dulveávkkit unnánaš vahágiiguin. Jieknasahemiin sáhttet leat unnánaš negatiivvalaš váikkuhusat guolástussii ja áhpásnuvvanatnui jierja raššuma mielde, goas jierja alde lihkaheapmi saddá giđđat ráddjejuvvot.

Válmmašvuohtadoimmain eai leat njuolggováikkuhusat dulvavahágiid unnumii, muhto daiguin buoriduvvo mearkkašahtti ládje diehtu dulvviin ja ráhkkanepmi dulvviide. Diehtjuohkima lassáneapmi veahkeha gádjun- ja dehe eará eiseválddiid doaibmat dulvedilis ja vuojulduvvat duođalaš riskačuožáhagaide sihke ássiid suddjet omd. luovos opmodaga áiggebáale. Válmmašvuohtadoimmain bohtet dákkko bokte unnánaš positiivvalaš birasváikkuhusat.

Doaibmamis dulvedilis sihke manjedoaimmain bohtet unnánaš positiivvalaš váikkuhusat dehe dain eai leat gávnnavuvvon leat birasváikkuhusat. Gaskaboddasaš dulvesuodjeráhkadusaiguin sáhttet caggojuvvot čázi golgan visttiid siskkobeallái ja unniduvvot ávnnaslaš opmodaga dulvevahágit. Manjedoaimgaiguin jođálnuhttojit guovllu ja olbmuid váhkaseapmi dulvviin sihke álkiduvvo eiseválddiid bargu.

Avviljoga dulveriskaviidodaga sierra doaibmabijuid vahátlaš váikkuhusat báhcet unnin, daningo doaibmabijuid árvoštallama vuodul viidodahkii välljejuvvoje ollašuhttot dakkár doaibmabijut, maid birasváikkuhusat leat unnit. Hálddašanplánii välljejun doaibmabijuid siste guđđojuvvoje eret ee. meaddelmannanrokki ja goikedahkuáldá huksen sihke Avviljoga čiekŋudeapmi. Eret guđđojun doaibmabijuin livčče leamaš juogo gaskaboddasaš dehe bistevas vahátlaš birasváikkuhusat. Hálddašanplánii välljejun doaibmabijuguin joksojuvvojit dárbbaslaš dulvesuodjalanávkkkit unnánaš vahátlaš birasváikkuhusaiguin. Dálááigge adnon doaibmabijuid beavttálmahttimiin leat eanas positiivvalaš dehe neutrála váikkuhusat birrasii, dat dagahit eanemusat báikkálaš ja oalle unná vahátlaš luondduváikkuhusaid.

Hálddašanplána ollašuhttin ja bearráigeahčču

Dulveriskalága 620/2010 mielde dulveriskkaid hálddašanplána galgá lean dohkkehuvvon ja almmustuhtton ovdal 22.12.2015. Dán manŋel plána galgá dárbbu mielde dárkkistuvvot guđa jagi gaskkaid, dainna eavttuin ahte viidodat árvoštallojuvvo boahttevuođasge mearkkašahtti dulveriskaviidodahkan. Dulveriskkaid álgoárvoštallan ja mearkkašahtti dulveriskaviidodagaid dárkkistus dahkkojuvvo čuovvovaš háve 22.12.2018 rádjái ja hálddašanplána ođđasitárvoštallan galgá leat gárvvis 22.12.2021.

Dán hálddašanplánas evttohuvvon doaibmabidjoevttohusat eai leat čadnit eaige njulgestaga geatnegáhte mange beali ollašuhttit gažaldatvuloš doaibmabijuid dán dahje čuovvovaš plánenbajiid áigge. Stáhta ja gielddaid eiseválddit sihke guovlogárgehaneiseváldi galget liiká váldit plána ja doaibmabidjoevttohusaid doaimmasteaset fuomášupmái.

Avviljoga dulveriskkaid hálddašanplána ollašuhttima ovddideamis ja bearráigeahčus váldoovddasvástádus lea Sámi EJB-guovddášis. EJB-guovddáša bargun lea iežas oasis bearráigeahččat, ahte doaibmabidjoevttohusaid ollašuhttin ovdána. Dasa lassin nuppi plánenbaji Avviljoga dulvejoavku gieđahallá plána ja doaibmabidjoevttohusaid ollašuhttima gažaldagaid nuppi plánenbaji barggu oassin.

Eiseválddiid doaibma dulvedilis

EJB-guovddáš

Dulveriskkaid hálddašeamis addojun lága mielde EJB-guovddáša bargun lea atnit ávvira dulveuhki ja dulvvi áigge eiseválddiid ovtasbarggu ordnemis ja stivret doaibmabijuid čázadagain. Maiddái ávaštalli dulveduostundoaibmabijut leat eanasin EJB-guovddášiid ovddasvástádussan, ovtasráđiid suohkaniid ja doaimmahárjeheddjiiguin. EJB-guovddášiid ovddasvástádussan lea:

- dieđiheapmi dulveváras
- dulvviide ráhkkanepmi ovdal dulvviid sihke čázádaga anu bearráigeahčču
- čáhcedili čuovvun ja dulveuhkis dieđiheapmi
- ovddalgihtii duostundoaibmabijut dego jiekņasahen, sáttuid gilvimat, dulvadeami stivren ja spiehkastatlobiid ohcan
- áššedovdiveahki addin gádjuneseváldái/opmodagaset suddjejeaddji servošiidda dehe priváhtaolbmuide ee. čuovvovaš dulveduostunbargguin: jiekņabuođuid burgin, gaskaboddasaš stelliid ja buođuid dahkan ja čáziid stivren gaskaboddasaš viidodagaide ja ráiggiide
- EJB-guovddáš fuolaha doaibmasuorggistis doaibmavuloš dulveriskkaid hálddašeamis maiddái dan maņņel, go gádjuneseváldi lea álggahan gádjundoaimma ja váldán gádjundoaimmas gádjunlága mielde jođihanovddasvástádusa.

Gádjuneseváldi

Gádjuneseváldái gullá lihkohisvuođaid almmolaš eastadeapmi ja dasa laktaseaddji eiseválddiid ovttasbargu. Gádjundoaimma olláhuhtá dulvedilis daid gádjunbarggu doaimmaid, mat galget adnojuvvot gádjunlága mielde hohpolažžan. Dábálaččat gažaldat lea bargguin, maidda galgá álgit muhtin diimmuid siste. Dása váikkuha maid vahátguovlluid viidodat ja čuovvumušaid duođalašvuohta. Gádjuneseváldi ovddasvástádussan lea:

- doaimma plánen ja jođiheapmi spiehkastatlaš dulvediliin sihke gádjundoaimma
- dulveduostundili oppalaš jođiheapmi, jos gádjunbargui oassálastet eanet doaibmasurggiid eiseválddit sihke oppalašgova hábmen
- oppalašgova vuođul gullelaš barggut viidodagaid ja ovttaskas dehálaš čuožahagaid suddjen (omd. dulveseannit, sáddoseahkat, gaskaboddasaš stelliid ja buođuid dahkan)
- ovttaskas opmodahkii čuoħcci doaibmabijuin mearrideapmi (ovdamearkkadihte luottaid ja stelliid botkemat)
- jođihanovddasvástádus sirdása gádjuneseváldái dalle, go dulveduostun rievdá gádjunbargun
- Aitosaš gádjunbargui gullet olbmuid evakueren dehe čuožahagaid suddjen sáddoseahkaiguin ja eará gaskaboddasaš ráhkadusaiguin sihke dulvečázi bumpen. Go gádjunbargu lea álgán de dili oppalašjođiheaddjin doaibmá gádjunbarggu jođiheaddji.

Gielda

Gielda ovddasvástádussan lea:

- suodjalit iežas ráhkadusaid ja doaimma sihke doarjut gádjuneseválddiid dulvesuodjaleamis
- suohkana opmodaga (omd. čáhcefuolahus, dearvvašvuohtaguovddážat, skuvllat, beaiveruovttut) ja diehtojohtalusoktavuođaid suodjaleapmi
- omd. evakuerema olláhuhtin ja heahteorruma ordnen
- bargovuommi ja dulveduostuma ja gádjunbarggu várás dárbbatlaš gálvvuid luobaheapmi dárbbu mielde gádjuneseváldi atnui.

Dulveguovddáš, Suoma birasguovddáš ja Dálkediehtaga instituhta

Suoma birasguovddáža ja Dálkediehtaga instituhta oktasaš Dulveguovddáža ovddasvástádussan lea leamaš jagi 2004 álggu rájes dulvviin einnostepmi, dulveváruhusain ja riikkaviidosaš dulvedillegova bajásdoallan. Dulveguovddáža ovddasvástádussan lea maid dáidda gullelaš bálvalusaid gárgeheapmi ja bajásdoallan.

Spiehkastatlaš čáhcediliin ja mearkkašahti vahátriskadiliin vuođđuduvvo Dulveguovddáža sierradillejoavku, mii buvttada riikkaviidosaš dulvedillegova ovttasráđiid EJB-guovddážiiguin ja gádjuneseváldiiguin. Suoma birasguovddáža ja Dálkediehtaga instituhta ovddasvástádussan lea addit cealkámušaid dulvviid spiehkastatlašvuođas.